

PLATON

Le banquet

Texte : Léon Robin, éd. "Les Belles Lettres".

L'éloge de Socrate par Alcibiade.

[215a] Σωκράτη δ' ἐγὼ ἐπαινεῖν, ὦ ἄνδρες, οὕτως ἐπιχειρήσω, δι' εἰκόνων. Οὗτος μὲν οὖν ἴσως οἰήσεται ἐπὶ τὰ γελοιότερα, ἔσται δ' ἡ εἰκὼν τοῦ ἀληθοῦς ἔνεκα, οὐ τοῦ γελοίου. Φημί γὰρ δὴ ὁμοιότατον αὐτὸν εἶναι τοῖς σιληνοῖς τούτοις τοῖς [215b] ἐν τοῖς ἔρμογλυφείοις καθημένοις, οὔστινας ἐργάζονται οἱ δημιουργοὶ σύριγγας ἢ αὐλοὺς ἔχοντας, οἱ, διχάδε διοιχθέντες, φαίνονται ἔνδοθεν ἀγάλματα ἔχοντες θεῶν. Καὶ φημί αὖ εἰκέναι αὐτὸν τῷ σατύρῳ τῷ Μαρσύᾳ. Ὅτι μὲν οὖν, τό γε εἶδος, ὁμοῖος εἶ τούτοις, ὦ Σώκρατες, οὐδ' αὐτὸς ἂν ποῦ ἀμφισβητήσαις· ὡς δὲ καὶ τᾶλλα εἰκότας, μετὰ τοῦτο ἄκουε. Ὑβριστὴς εἶ· ἢ οὐ ; ἐὰν γὰρ μὴ ὁμολογήῃς, μάρτυρας παρέξομαι. Ἄλλ' οὐκ ἀύλητῆς ; πολὺ γε θαυμασιώτερος ἐκείνου. [215c] Ὁ μὲν γε δι' ὀργάνων ἐκῆλει τοὺς ἀνθρώπους τῇ ἀπὸ τοῦ στόματος δυνάμει, καὶ ἔτι νυνὶ ὃς ἂν τὰ ἐκείνου ἀύλη· ἂ γὰρ Ὀλυμπος ἠΰλει, Μαρσύου λέγω, τούτου διδάξαντος. Τὰ οὖν ἐκείνου, ἐάντε ἀγαθὸς ἀύλητῆς ἀύλη, ἐάντε φαύλη ἀύλητρίς, μόνα κατέχεσθαι ποιεῖ καὶ δηλοῖ τοὺς τῶν θεῶν τε καὶ τελετῶν δεομένους διὰ τὸ θεῖα εἶναι. Σὺ δ' ἐκείνου τοσοῦτον μόνον διαφέρεις, ὅτι, ἄνευ ὀργάνων, ψιλοῖς λόγοις, ταῦτόν [215d] τοῦτο ποιεῖς. Ἡμεῖς γοῦν, ὅταν μὲν τοῦ ἄλλου ἀκούωμεν λέγοντος, καὶ πάνυ ἀγαθοῦ ῥήτορος, ἄλλους λόγους, οὐδὲν μέλει, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδενί· ἐπειδὴν δὲ σοῦ τις ἀκούῃ, ἢ τῶν σῶν λόγων ἄλλου λέγοντος, κἂν πάνυ φαῦλος ἢ ὁ λέγων, ἐάντε γυνὴ ἀκούῃ, ἐάντε ἀνὴρ, ἐάντε μειράκιον, ἐκπεπληγμένοι ἐσμὲν καὶ κατεχόμεθα.

Le portrait du philosophe. Son action.

Ἐγὼ γοῦν, ὦ ἄνδρες, εἰ μὴ ἔμελλον κοιμηθῆναι δόξιν μεθύειν, εἶπον ὁμόσας ἂν ὑμῖν οἷα δὴ πέπονθα αὐτὸς ὑπὸ τῶν τούτου λόγων καὶ πάσχω ἔτι καὶ νυνί. [215e] Ὅταν γὰρ ἀκούω, πολὺ μοι μάλλον ἢ τῶν κορυβαντιῶντων ἢ τε καρδία πηδᾶ, καὶ δάκρυα ἐκχεῖται ὑπὸ τῶν λόγων τῶν τούτου, ὀρῶ δὲ καὶ ἄλλους παμπόλλους τὰ αὐτὰ πάσχοντας. Περικλέους δὲ ἀκούων καὶ ἄλλων ἀγαθῶν ῥητόρων, εὖ μὲν ἠγούμην λέγειν, τοιοῦτον δ' οὐδὲν ἔπασχον, οὐδ' ἔτεθορύβητό μου ἢ ψυχῇ, οὐδ' ἠγανάκτει ὡς ἀνδραποδωδῶς διακειμένου, ἀλλ' ὑπὸ τουτουῖ τοῦ Μαρσύου πολλάκις δὴ [216a] οὕτω διετέθη ὥστε μοι δόξαι μὴ βιωτὸν εἶναι ἔχοντι ὡς ἔχω. Καὶ ταῦτα, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἐρεῖς ὡς οὐκ ἀληθῆ. Καὶ ἔτι γε νῦν ξύνοιδ' ἐμαυτῷ ὅτι, εἰ ἐθέλοιμι παρέχειν τὰ ὦτα, οὐκ ἂν καρτερήσαιμι, ἀλλὰ ταῦτα ἂν πάσχοιμι. Ἀναγκάζει γὰρ με ὁμολογεῖν ὅτι, πολλοῦ ἐνδεῆς ὢν αὐτὸς, ἔτι ἐμαυτοῦ μὲν ἀμελῶ, τὰ δ' Ἀθηναίων πράττω. Βία οὖν, ὡσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα, οἶχομαι φεύγων, ἵνα μὴ αὐτοῦ καθήμενος παρὰ τούτῳ καταγηράσω. Πέπονθα δὲ [216b] πρὸς τοῦτον μόνον ἀνθρώπων, ὃ οὐκ ἂν τις οἶοιτο ἐν ἐμοὶ ἐνεῖναι, τὸ αἰσχύνεσθαι ὄντινόν. Ἐγὼ δὲ τοῦτον μόνον αἰσχύνομαι· ξύνοιδα γὰρ ἐμαυτῷ, ἀντιλέγειν μὲν οὐ δυναμένῳ ὡς οὐ δεῖ ποιεῖν ἂ οὗτος κελεύει, ἐπειδὴν δὲ ἀπέλθω, ἠττημένῳ τῆς τιμῆς τῆς ὑπὸ τῶν πολλῶν· δραπετεύω οὖν αὐτὸν καὶ φεύγω, καὶ ὅταν ἴδω, αἰσχύνομαι τὰ ὁμολογημένα. [216c] Καὶ πολλάκις μὲν ἠδέως ἂν ἴδοιμι αὐτὸν μὴ ὄντα ἐν ἀνθρώποις· εἰ δ' αὖ τοῦτο γένοιτο, εὖ οἶδα ὅτι πολὺ μείζον ἂν ἀχθοίμην, ὥστε οὐκ ἔχω ὅτι χρήσωμαι τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ.

Καὶ ὑπὸ μὲν δὴ τῶν ἀύλημάτων καὶ ἐγὼ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τοιαῦτα πεπόνθασιν ὑπὸ τοῦδε τοῦ σατύρου. Ἔλλα δὲ ἐμοῦ ἀκούσατε ὡς ὁμοίος τέ ἐστιν οἷς ἐγὼ εἴκασα αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν ὡς θαυμασίαν ἔχει. Εὐ γὰρ ἴστε ὅτι οὐδεὶς ὑμῶν [216d] τοῦτον γινώσκει ἀλλὰ ἐγὼ δηλώσω, ἐπεὶ περ ἠρξάμην. Ὅρατε γὰρ ὅτι Σωκράτης ἐρωτικῶς διάκειται τῶν καλῶν, καὶ ἀεὶ περὶ τούτους ἐστὶ καὶ ἐκπέπληκται · καὶ αὖ ἄγνοεῖ πάντα καὶ οὐδὲν οἶδεν, ὡς τὸ σχῆμα αὐτοῦ. Τοῦτο οὐ σιληνώδες ; Σφόδρα γε τοῦτο γὰρ οὗτος ἔξωθεν περιβέβληται, ὡσπερ ὁ γεγλυμμένος σιληνός · ἐνδοθεν δὲ ἀνοιχθεὶς πόσης οἶεσθε γέμει, ὧ ἄνδρες συμπόται, σωφροσύνης ; Ἴστε ὅτι, οὔτε εἴ τις καλός ἐστι, μέλει αὐτῷ οὐδέν, ἀλλὰ καταφρονεῖ τοσοῦτον [216e] ὅσον οὐδ' ἂν εἰς οἰηθεῖη, οὔτ' εἴ τις πλούσιος, οὔτ' εἴ ἄλλην τινὰ τιμὴν ἔχων τῶν ὑπὸ πλήθους μακαριζομένων · ἠγγεῖται δὲ πάντα ταῦτα τὰ κτήματα οὐδενὸς ἄξια καὶ ἡμᾶς οὐδὲν εἶναι · λέγω ὑμῖν. Εἰρωνευόμενος δὲ καὶ παίζων πάντα τὸν βίον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους διατελεῖ σπουδάσαντος δὲ αὐτοῦ καὶ ἀνοιχθέντος, οὐκ οἶδα εἴ τις ἐώρακεν τὰ ἐντὸς ἀγάλματα · ἀλλ' ἐγὼ ἤδη ποτ' εἶδον, καὶ μοι ἔδοξεν οὕτω θεῖα καὶ [217a] χρυσᾶ εἶναι καὶ πάγκαλα καὶ θαυμαστά, ὥστε ποιητέον εἶναι ἐν βραχεῖ ὅ τι κελεύοι Σωκράτης.

La spiritualité de l'amour.

Ἦγούμενος δὲ αὐτὸν ἐσπουδακέναι ἐπὶ τῇ ἐμῇ ὥρᾳ ἔρμαιον ἠγησάμην εἶναι καὶ εὐτύχημα ἐμὸν θαυμαστόν, ὡς ὑπάρχον μοι, χαρισμένῳ Σωκράτει πάντ' ἀκούσαι ὅσα περ οὗτος ἠδεῖ · ἐφρόνουν γὰρ δὴ ἐπὶ τῇ ὥρᾳ θαυμάσιον ὅσον. Ταῦτα οὖν διανοηθεὶς, πρὸ τοῦ οὐκ εἰσθῶς ἄνευ ἀκολουθοῦ μόνος μετ' αὐτοῦ γίνεσθαι, τότε, ἀποπέμπων [217b] τὸν ἀκόλουθον, μόνος συνεγιγνόμην. Δεῖ γὰρ πρὸς ὑμᾶς πάντα τάληθῆ εἰπεῖν · ἀλλὰ προσέχετε τὸν νοῦν, καὶ εἰ ψεύδομαι, Σώκρατες, ἐξέλεγε. Συνεγιγνόμην γάρ, ὧ ἄνδρες, μόνος μόνῳ, καὶ ὥμην αὐτίκα διαλέξεσθαι αὐτόν μοι ἄπερ ἂν ἐραστής παιδικοῖς ἐν ἐρημίᾳ διαλεχθεῖη, καὶ ἔχαιρον. Τούτων δ' οὐ μάλα ἐγίγνετο οὐδέν, ἀλλ' ὡσπερ εἰώθει διαλεχθεὶς ἂν μοι καὶ συνημερέυσας ὄχετο ἀπιών. Μετὰ ταῦτα συγγυμνάζεσθαι [217c] προυκαλούμην αὐτόν, καὶ συνεγυμναζόμεν ὡς τι ἐνταῦθα περανῶν. Συνεγυμνάζετο οὖν μοι καὶ προσεπάλαιεν πολλάκις, οὐδενὸς παρόντος · καὶ τί δεῖ λέγειν ; οὐδὲν γὰρ μοι πλέον ἦν. Ἐπειδὴ δὲ οὐδαμῆ ταύτη ἦνυτον, ἔδοξέ μοι ἐπιθετέον εἶναι τῷ ἀνδρὶ κατὰ τὸ καρτερόν, καὶ οὐκ ἀνετέον, ἐπειδή περ ἐγκεχειρήκη, ἀλλὰ ἰστέον ἤδη τί ἐστι τὸ πρᾶγμα. Προκαλοῦμαι δὴ αὐτόν πρὸς τὸ συνδειπνεῖν, ἀτεχνῶς ὡσπερ ἐραστής παιδικοῖς ἐπιβουλεύων. Καὶ μοι οὐδὲ τοῦτο ταχὺ [217d] ὑπήκουσεν · ὅμως δ' οὖν χρόνῳ ἐπέισθη. Ἐπειδὴ δὲ ἀφίκετο τὸ πρῶτον, δειπνήσας ἀπιέναι ἐβούλετο · καὶ τότε μὲν, αἰσχυρόμενος, ἀφῆκα αὐτόν. Αὕθις δὲ ἐπιβουλεύσας, ἐπειδὴ ἐδεδειπνήκει, διελεγόμεν πόρρω τῶν νυκτῶν, καὶ, ἐπειδὴ ἐβούλετο ἀπιέναι, σκηπτόμενος ὅτι ὁπῆ εἶη, προσηνάγκασα αὐτόν μένειν.

Ἄνεπαύετο οὖν ἐν τῇ ἐχομένῃ ἐμοῦ κλίνῃ, ἐν ἧπερ ἐδείπνει, καὶ οὐδεὶς ἐν τῷ οἰκήματι ἄλλος καθῆυδεν ἢ [217e] ἡμεῖς. Μέχρι μὲν οὖν δὴ δεῦρο τοῦ λόγου καλῶς ἂν ἔχοι καὶ πρὸς ὄντινον λέγειν · τὸ δ' ἐντεῦθεν οὐκ ἂν μου ἠκούσατε λέγοντος, εἰ μὴ, πρῶτον μὲν, τὸ λεγόμενον, οἶνος (ἄνευ τε παίδων καὶ μετὰ παίδων) ἦν ἀληθής, ἔπειτα ἀφανίσαι Σωκράτους ἔργον ὑπερήφανον, εἰς ἐπαινον ἐλθόντα ἀδικόν μοι φαίνεται. Ἔτι δὲ τὸ τοῦ δηχθέντος ὑπὸ τοῦ ἔχεως πάθος κᾶμ' ἔχει · φασὶ γὰρ πού τινα τοῦτο παθόντα οὐκ ἐθέλειν λέγειν οἶον ἦν, πλὴν τοῖς δεδηγμένοις, ὡς μόνοις γνωσομένοις [218a] τε καὶ συγγνωσομένοις εἰ πᾶν ἐτόλμα δρᾶν τε καὶ λέγειν ὑπὸ τῆς ὀδύνης. Ἐγὼ οὖν δεδηγμένος τε ὑπὸ ἀλγεινοτέρου καὶ τοῦ ἀλγεινότετου ὧν ἂν τις δηχθεῖη... τὴν

καρδίαν γὰρ ἢ ψυξὴν ἢ ὅ τι δεῖ αὐτὸ ὀνομάσαι, πληγείς τε καὶ δηχθεῖς ὑπὸ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ λόγων, οἳ ἔχονται ἐχίδνης ἀγριώτερον, νέου ψυχῆς μὴ ἀφυοῦς ὅταν λάβωνται, καὶ ποιούσι δρᾶν τε καὶ λέγειν ὅτιοῦν... καὶ ὄρων αὐτὸ Φαίδρους, Ἀγάθωνας, [218b] Ἐρυξιμάχους, Παυσανίας, Ἀριστοδήμους τε καὶ Ἀριστοφάνους (Σωκράτη δὲ αὐτὸν τί δεῖ λέγειν ;), καὶ ὅσοι ἄλλοι, πάντες γὰρ κεκοινωνήκατε τῆς φιλοσόφου μανίας τε καὶ βακχείας... διὸ πάντες ἀκούσεσθε. Συγγνώσεσθε γὰρ τοῖς τε τότε πραχθεῖσι καὶ τοῖς νῦν λεγομένοις. Οἱ δὲ οἰκέται, καὶ εἴ τις ἄλλος ἐστίν, βέβηλός τε καὶ ἄγροικος, πύλας πάνυ μεγάλας τοῖς ὤσιν ἐπίθεσθε.

La tentation déjouée.

Ἐπειδὴ γὰρ οὖν, ὦ ἄνδρες, ὅ τε λύχνος ἀπεσβήκει καὶ [218c] οἱ παῖδες ἔξω ἦσαν, ἔδοξέ μοι χρῆναι μηδὲν ποικίλλειν πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ἐλευθέρως εἰπεῖν ἃ μοι ἐδόκει. Καὶ εἶπον, κινήσας αὐτόν· Σώκρατες, καθεύδεις ; - Οὐ δῆτα, ἢ δ' ὅς. - Οἶσθα οὖν ἃ μοι δέδοκται ; - Τί μάλιστα ; ἔφη. - Σὺ ἐμοὶ δοκεῖς, ἦν δ' ἐγώ, ἐμοῦ ἐραστῆς ἄξιος γεγονέναι μόνος, καὶ μοι φαίνει ὀκνεῖν μνησθῆναι πρὸς με. Ἐγὼ δὲ οὕτως ἔχω· πάνυ ἀνόητον ἡγοῦμαι εἶναι σοὶ μὴ οὐ καὶ τοῦτο χαρίζεσθαι, καὶ εἴ τι ἄλλο ἢ τῆς οὐσίας τῆς ἐμῆς [218d] δέοιο ἢ τῶν φίλων τῶν ἐμῶν. Ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδὲν ἐστὶ πρεσβύτερον τοῦ ὡς ὅ τι βέλτιστον ἐμὲ γενέσθαι· τούτου δὲ οἶμαί μοι συλλήπτορα οὐδένα κυριώτερον εἶναι σοῦ· ἐγὼ δὲ τοιούτῳ ἀνδρὶ πολὺ μᾶλλον ἂν, μὴ χαριζόμενος, αἰσχυνοίμην τοὺς φρονίμους ἢ, χαριζόμενος, τοὺς τε πολλοὺς καὶ ἄφρονας. Καὶ οὗτος ἀκούσας μάλᾳ εἰρωνικῶς καὶ σφόδρα ἑαυτοῦ τε καὶ εἰωθότως ἔλεξεν· ὦ φίλε Ἀλκιβιάδη, κινδυνεύεις τῷ ὄντι οὐ φαῦλος εἶναι, εἴπερ ἀληθῆ τυγχάνει ὄντα ἃ λέγεις [218e] περὶ ἐμοῦ, καὶ τις ἔστ' ἐν ἐμοὶ δύναμις, δι' ἧς ἂν σὺ γένοιο ἀμείνων. Ἀμήχανόν τοι κάλλος ὀρώης ἂν ἐν ἐμοὶ καὶ τῆς παρὰ σοὶ εὐμορφίας πάμπολυ διαφέρον· εἰ δὲ, καθορῶν αὐτὸ, κοινώσασθαί τέ μοι ἐπιχειρεῖς καὶ ἀλλάξασθαι κάλλος ἀντὶ κάλλους, οὐκ ὀλίγῳ μου πλεονεκτεῖν διανοεῖ· ἀλλ' ἀντὶ δόξης ἀλήθειαν καλῶν κτᾶσθαι ἐπιχειρεῖς, καὶ τῷ [219a] ὄντι *χρῦσεα χαλκείων* διαμείβεσθαι νοεῖς. Ἄλλ', ὦ μακάριε, ἀμεινον σκόπει, μὴ σε λανθάνω, οὐδὲν ὦν. Ἡ τοι τῆς διανοίας ὄψις ἄρχεται ὄξυ βλέπειν, ὅταν ἢ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιχειρῇ· σὺ δὲ τούτων ἐτι πόρρω. Κἀγὼ ἀκούσας· τὰ μὲν παρ' ἐμοῦ, ἔφην, ταῦτά ἐστιν, ὦν οὐδὲν ἄλλως εἴρηται ἢ ὡς διανοοῦμαι. Σὺ δὲ αὐτὸς οὕτω βουλευοῦ ὅ τι σοὶ τε ἄριστον καὶ ἐμοὶ ἡγεῖ. - Ἄλλ', ἔφη, τοῦτό γ' εὖ λέγεις· ἐν γὰρ τῷ ἐπιόντι χρόνῳ [219b] βουλευόμενοι πράξομεν ὃ ἂν φαίνεται νῦν περὶ τε τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἄριστον. Ἐγὼ μὲν δὲ, ταῦτα ἀκούσας τε καὶ εἰπὼν καὶ ἀφείς ὡσπερ βέλη, τετρώσθαι αὐτόν ὤμην. Καὶ ἀναστάς γε, οὐδ' ἐπιτρέψας τούτῳ εἰπεῖν οὐδὲν ἔτι, ἀμφιέσας τὸ ἱμάτιον τὸ ἐμαυτοῦ τοῦτον (καὶ γὰρ ἦν χειμῶν), ὑπὸ τὸν τρίβωνα κατακλινεῖς τὸν τουτουῖ, περιβαλὼν τὴν χεῖρα τούτῳ τῷ [219c] δαιμονίῳ ὡς ἀληθῶς καὶ θαυμαστῶ, κατεκείμην τὴν νύκτα ὅλην. Καὶ οὐδὲ ταῦτα αὐτὸν, ὦ Σώκρατες, ἐρεῖς ὅτι ψεύδομαι. Ποιήσαντος δὲ δὴ ταῦτα ἐμοῦ, οὗτος τοσοῦτον περιεγένετό τε καὶ κατεφρόνησεν καὶ κατεγέλασεν τῆς ἐμῆς ὥρας καὶ ὕβρισεν· καὶ περὶ ἐκεῖνό γε ὤμην τί εἶναι, ὦ ἄνδρες δικασταί (δικασταί γὰρ ἐστε τῆς Σωκράτους ὑπερηφανίας)· εὖ γὰρ ἴστε, μὰ θεοῦς, μὰ θεάς, οὐδὲν περιττότερον καταδεδαρθηκώς [219d] ἀνέστην μετὰ Σωκράτους, ἢ εἰ μετὰ πατρὸς καθηῦδον ἢ ἀδελφοῦ πρεσβυτέρου.

Τὸ δὲ μετὰ τοῦτο τίνα οἶεσθέ με διάνοιαν ἔχειν ; ἡγούμενον μὲν ἠτιμάσθαι, ἀγάμενον δὲ τὴν τούτου φύσιν τε καὶ σωφροσύνην καὶ ἀνδρείαν ; ἐντετυχηκότα ἀνθρώπῳ τοιούτῳ οἶω ἐγὼ οὐκ ἂν ὤμην ποτ' ἐντυχεῖν εἰς

φρόνησιν καὶ εἰς καρτερίαν ; Ὡστε, οὐθ' ὅπως οὖν ὀργιζοίμην εἶχον καὶ ἀποστερηθείην τῆς τούτου συνουσίας, οὔτε ὅπη προσαγαγοίμην [219e] αὐτὸν εὐπόρουν. Εὐ γὰρ ἤδη ὅτι χρήμασί γε πολὺ μᾶλλον ἄτρωτος ἦν πανταχῆ ἢ σιδήρῳ ὁ Αἴας, ᾧ τε ὤμην αὐτὸν μόνῳ ἀλώσεσθαι, διεπεφεύγει με. Ἐπόρουν δὴ, καταδεδουλωμένος τε ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου ὡς οὐδεὶς ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου, περιῆα.

Son indépendance à l'égard des conditions extérieures.

Ταῦτά τε γάρ μοι ἅπαντα προυγεγόνει καὶ, μετὰ ταῦτα, στρατεία ἡμῖν εἰς Ποτειδαίαν ἐγένετο κοινὴ καὶ συνεσιτοῦμεν ἐκεῖ. Πρῶτον μὲν οὖν τοῖς πόνοις οὐ μόνον ἐμοῦ περιῆν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων. Ὅπότε ἀναγκασθείμεν, ἀποληφθέντες που, οἷα δὴ ἐπὶ στρατείας, [220a] ἀσιτεῖν, οὐδὲν ἦσαν οἱ ἄλλοι πρὸς τὸ καρτερεῖν. Ἐν τ' αὖ ταῖς εὐωχίαις μόνος ἀπολαύειν οἷός τ' ἦν τὰ τ' ἄλλα καὶ πίνειν, οὐκ ἐθέλων, ὅποτε ἀναγκασθείη, πάντας ἐκράτει, καὶ ὁ πάντων θαυμαστότατον, Σωκράτη μεθύοντα οὐδεὶς πώποτε ἐώρακεν ἀνθρώπων · τούτου μὲν οὖν μοι δοκεῖ καὶ αὐτίκα ὁ ἔλεγχος ἔσεσθαι. Πρὸς δὲ αὖ τὰς τοῦ χειμῶνος καρτερήσεις (δεινοὶ γὰρ αὐτόθι χειμῶνες), θαυμάσια ἠργάζετο, τὰ τε [220b] ἄλλα, καὶ ποτε ὄντος πάγου οἴου δεινοτάτου, καὶ πάντων, ἢ οὐκ ἐξιόντων ἔνδοθεν ἢ, εἴ τις ἐξίοι, ἡμφιεσμένων τε θαυμαστά δὴ ὅσα καὶ ὑποδεδεμένων καὶ ἐνειλιγμένων τοὺς πόδας εἰς πῖλους καὶ ἀρνακίδας, οὗτος δ' ἐν τούτοις ἐξήει ἔχων ἰμάτιον μὲν τοιοῦτον οἷόνπερ καὶ πρότερον εἰώθει φορεῖν, ἀνυπόδητος δὲ διὰ τοῦ κρυστάλλου ῥᾶον ἐπορεύετο ἢ οἱ ἄλλοι ὑποδεδεμένοι · οἱ δὲ στρατιῶται ὑπέβλεπον [220c] αὐτὸν ὡς καταφρονούντα σφῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα ·

οἷον δ' αὖ τόδ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερός ἀνὴρ

ἐκεῖ ποτε ἐπὶ στρατείας, ἄξιον ἀκοῦσαι. Ἐυννοήσας γὰρ αὐτόθι ἔωθέν τι εἰστήκει, σκοπῶν · καί, ἐπειδὴ οὐ προυχῶρει αὐτῷ, οὐκ ἀνίει ἀλλὰ εἰστήκει ζητῶν. Καὶ ἤδη ἦν μεσημβρία, καὶ ἀνθρώποι ἠσθάνοντο καί, θαυμάζοντες, ἄλλος ἄλλῳ ἔλεγεν ὅτι Σωκράτης, ἐξ ἐωθινοῦ φροντίζων τι, ἔστηκε. Τελευτῶντες δὲ τινες τῶν ιδόντων, ἐπειδὴ ἔσπερα ἦν, δειπνήσαντες (καὶ [220d] γὰρ θέρος τότε γε ἦν) χαμεύνια ἐξενεγκάμενοι, ἅμα μὲν ἐν τῷ ψύχει καθηῦδον, ἅμα δ' ἐφύλαττον αὐτὸν εἰ καὶ τὴν νύκτα ἐστήξοι. Ὁ δὲ εἰστήκει μέχρι ἔως ἐγένετο καὶ ἥλιος ἀνέσχεν. Ἐπειτα ὥχετ' ἀπιών, προσευξάμενος τῷ ἡλίῳ.

Son courage.

Εἰ δὲ βούλεσθε, ἐν ταῖς μάχαις · τοῦτο γὰρ δὴ δίκαιόν γε αὐτῷ ἀποδοῦναι. Ὅτε γὰρ ἡ μάχη ἦν ἐξ ἧς ἐμοὶ καὶ τὰριστεῖα ἔδοσαν οἱ στρατηγοί, οὐδεὶς ἄλλος ἐμὲ ἔσωσεν [220e] ἀνθρώπων ἢ οὗτος, τετρωμένον οὐκ ἐθέλων ἀπολιπεῖν · ἀλλὰ συνδιέσωσε καὶ τὰ ὅπλα καὶ αὐτὸν ἐμέ. Καὶ ἐγὼ μὲν, ᾧ Σώκρατες, καὶ τότε ἐκέλευον σοὶ διδόναι τὰριστεῖα τοὺς στρατηγούς · καὶ τοῦτό γέ μοι οὔτε μέμψει οὔτε ἐρεῖς ὅτι ψεύδομαι. Ἀλλὰ γὰρ, τῶν στρατηγῶν πρὸς τὸ ἐμὸν ἀξίωμα ἀποβλεπόντων καὶ βουλομένων ἐμοὶ διδόναι τὰριστεῖα, αὐτὸς προθυμότερος ἐγένου τῶν στρατηγῶν ἐμὲ λαβεῖν ἢ σαυτόν. Ἐτι τοίνυν, ᾧ ἄνδρες, ἄξιον ἦν θεάσασθαι Σωκράτη, ὅτε ἀπὸ Δηλίου [221a] φυγῆ ἀνεχώρει τὸ στρατόπεδον. Ἐτυχον γὰρ παραγενόμενος, ἵππον ἔχων, οὗτος δὲ ὅπλα. Ἀνεχώρει οὖν, ἐσκεδασμένων ἤδη τῶν ἀνθρώπων, οὗτός τε ἅμα καὶ Λάχης · καὶ ἐγὼ περιτυγχάνω, καὶ ἰδὼν εὐθύς παρακελεύομαί τε αὐτοῖν θαρρεῖν καὶ

ἔλεγον ὅτι οὐκ ἀπολείψω αὐτό. Ἐνταῦθα δὴ καὶ κάλλιον ἐθεασάμην Σωκράτη ἢ ἐν Ποτειδαίᾳ · αὐτὸς γὰρ ἦττον ἐν φόβῳ ἢ διὰ τὸ ἐφ' ἵππου εἶναι. Πρῶτον μὲν, ὅσον περιῆν [221b] Λάχητος τῷ ἔμφρων εἶναι. Ἐπειτα ἔμοιγ' ἐδόκει, ὦ Ἄριστόφανες, τὸ σὸν δὴ τοῦτο, καὶ ἐκεῖ διαπορεύεσθαι ὥσπερ καὶ ἐνθάδε, *βρενθυόμενος καὶ τῶφθαλμῶ παραβάλλων*, ἡρέμα παρασκοπῶν καὶ τοὺς φιλίους καὶ τοὺς πολεμίους, δῆλος ὢν παντὶ καὶ πάνυ πόρρωθεν, ὅτι, εἴ τις ἄψεται τούτου τοῦ ἀνδρός, μάλα ἐρρωμένως ἀμυνεῖται. Διὸ καὶ ἀσφαλῶς ἀπῆει, καὶ οὗτος καὶ ὁ ἕτερος · σχεδὸν γάρ τι τῶν οὕτω διακειμένων ἐν τῷ πολέμῳ οὐδὲ ἄπτονται, ἀλλὰ τοὺς προτροπάδην [221c] φεύγοντας διώκουσιν.

Socrate ne ressemble à personne.

Πολλὰ μὲν οὖν ἂν τις καὶ ἄλλα ἔχοι Σωκράτη ἐπαινέσαι καὶ θαυμάσια. Ἄλλὰ τῶν μὲν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων τάχ' ἂν τις καὶ περὶ ἄλλου τοιαῦτα εἴποι · τὸ δὲ μηδενὶ ἀνθρώπων ὅμοιον εἶναι, μήτε τῶν παλαιῶν μήτε τῶν νῦν ὄντων, τοῦτο ἄξιον παντὸς θαύματος. Οἷος γὰρ Ἀχιλλεὺς ἐγένετο, ἀπεικάσειεν ἂν τις καὶ Βρασίδαν καὶ ἄλλους, καὶ οἷος αὖ Περικλῆς, καὶ Νέστορα καὶ Ἀντήνορα, εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι · [221d] καὶ τοὺς ἄλλους κατὰ ταῦτ' ἂν τις ἀπεικάζοι. Οἷος δὲ οὕτωσι γέγονε τὴν ἀτοπίαν ἄνθρωπος, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ, οὐδ' ἐγγὺς ἂν εὔροι τις ζητῶν, οὔτε τῶν νῦν οὔτε τῶν παλαιῶν, εἰ μὴ ἄρα εἰ οἷς ἐγὼ λέγω ἀπεικάζοι τις αὐτόν, ἀνθρώπων μὲν μηδενί, τοῖς δὲ σιληνοῖς καὶ σατύροις, αὐτόν καὶ τοὺς λόγους. Καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῦτο ἐν τοῖς πρώτοις παρέλιπον, ὅτι καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ ὁμοιότατοί εἰσι τοῖς σιληνοῖς τοῖς διοιγομένοις. [221e] Εἰ γὰρ ἐθέλοι τις τῶν Σωκράτους ἀκούειν λόγων, φανεῖεν ἂν πάνυ γελοῖοι τὸ πρῶτον · τοιαῦτα καὶ ὀνόματα καὶ ῥήματα ἕξωθεν περιαμπέχονται, σατύρου δὴ τινα ὑβριστοῦ δορᾶν · ὄνους γὰρ κανθηλίους λέγει καὶ χαλκέας τινὰς καὶ σκυτοτόμους καὶ βυρσοδέψας, καὶ αἰεὶ διὰ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ φαίνεται λέγειν · ὥστε ἄπειρος καὶ ἀνόητος ἄνθρωπος [222a] πᾶς ἂν τῶν λόγων καταγελάσειεν. Διοιγομένους δὲ ἰδὼν ἂν τις καὶ ἐντὸς αὐτῶν γιγνόμενος, πρῶτον μὲν νοῦν ἔχοντας ἕνδον μόνους εὐρήσει τῶν λόγων, ἔπειτα θειοτάτους καὶ πλεῖστα ἀγάλματα ἀρετῆς ἐν αὐτοῖς ἔχοντας, καὶ ἐπὶ πλεῖστον τείνοντας, μᾶλλον δὲ ἐπὶ πᾶν ὅσον προσήκει σκοπεῖν τῷ μέλλοντι καλῶ κάγαθῶ ἔσεσθαι.